

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра моніторингу довкілля та природокористування

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
роботи
Пантелеймонов А.В.
“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ
назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий/магістр _____
галузь знань _____ 10 «Природничі науки» _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 101 «Екологія» _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Екологія та охорона навколишнього середовища _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____ Заповідна справа _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ екологічний _____

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою екологічного факультету

“31” серпня 2018 року, протокол №15

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гололобова О. О., кандидат с.-г. наук, доцент, доцент кафедри моніторингу довкілля та природокористування.

Програму схвалено на засіданні кафедри моніторингу довкілля та природокористування

Протокол №14 від “30” серпня 2018 року

Завідувач кафедри моніторингу довкілля та природокористування

	Максименко Н. В.
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією екологічного факультету

Протокол від «31» серпня 2018 року, протокол № 8

Голова методичної комісії екологічного факультету

	Максименко Н.В.
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Правові основи заповідної справи» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 101 "Екологія".

1. Опис навчальної дисципліни

- 1.1. Метою викладання навчальної дисципліни формування цілісного еколого-правового мислення майбутніх фахівців з заповідної справи, необхідного для прийняття правових обґрунтованих рішень по охороні, збереженню, запобіганню, обмеженню та усуненню шкоди об'єктам ПЗФ України на благо нинішнього і майбутніх поколінь.
- 1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни оволодіння системою правового регулювання об'єктів ПЗФ України, необхідною для прийняття правових обґрунтованих рішень на різних ієрархічних рівнях.
- 1.3. Кількість кредитів - 4.
- 1.4. Загальна кількість годин - 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й маг. рівень	1-й маг. рівень
Семестр	
2-й	1-й
Лекції	
24 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
84 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- Здатність до використання професійного рівня у громадській діяльності та володіння активною громадською позицією.
- Здатність до презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності.
- Здатність до вирішення проблем інноваційного характеру.
- Соціальна відповідальність за результати прийняття професійних рішень.

- Знання засад і принципів державної політики у сфері охорони довкілля та раціонального природокористування, здійснення ефективної екологічної політики.
- Здатність до пошуку, опрацювання та узагальнення професійної, науково-технічної інформації, знання в галузі сучасних інформаційних технологій і ресурсів, необхідних в професійній і соціальній діяльності.
- Знання принципів збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, створення екологічної мережі та організації екологічно орієнтованих форм рекреаційно-туристичної діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни.

Розділ 1. Міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій.

Тема 1. Міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій.

Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 р.), Конвенція про біологічне різноманіття (1992 р.), Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (1995 р.). Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (1979 р.). Міжнародні класифікації природоохоронних територій.

Розділ 2. Нормативно-правові акти України щодо природоохоронних територій.

Тема 2. Нормативно-правові акти України щодо природоохоронних територій.

Законодавство про природно-заповідний фонд України, його класифікація. Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25.06.1991 р.), «Про природно-заповідний фонд України» (від 16.06.1992 р.), «Про тваринний світ» (від 13.12.2001 р.), «Про рослинний світ» (від 09.04.1999 р.), «Про Червону книгу України» (від 07.02.2002 р.), «Про охорону земель» (від 19.06.2003 р.), ЗК України, Лісовий та Водний кодекси України.

Підзаконні акти та інші нормативно-правові джерела екологічного права відносно територій і об'єктів, що охороняються.

Постанови Верховної Ради України «Про програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні» (від 22.09.1994 р.), «Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (від 05.03.1998 р.).

Указ Президента України № 611/2009 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні».

Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження концепції збереження біологічного різноманіття України» (від 12.05.1997 р.), «Про затвердження Положення про Зелену книгу України» (від р.), «Про затвердження порядку ведення Зеленої книги України» (29.01.1997 р.).

Тема 3. Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Дисциплінарна відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. Види правопорушень, за які передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення. Ст. 64 Закону України „ Про природно-заповідний фонд”. Кодекс України „ Про адміністративні правопорушення”. Ст. 90, 901, 92, 153 КУАП. Кримінальний Кодекс України. Ст. 243, 244, 258, 259 КК.

Тема 4. Правовий режим природних територій, що особливо охороняються. Управління в галузі використання і охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Правовий режим природних заповідників, правовий режим біосферних заповідників, правовий режим національних природних парків, правовий режим регіональних ландшафтних парків, правовий режим пам'яток природи та заповідних урочищ, правовий режим ботанічних

садів та дендрологічних парків, правовий режим зоологічних парків, правовий режим парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

Правові заходи охорони територій природно-заповідного фонду. Ст. 6, 40, 60, 61 Закону України „Про природно-заповідний фонд”.

Управління в галузі використання і охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Ст. 11, 12, 13, 56, 59, 62, 63 Закону України „Про природно-заповідний фонд”. Введення державного кадастру територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Розділ 3. Законодавство про екологічну мережу України.

Тема 5. Екологічна мережа України

Поняття та складові елементи екологічної мережі. Законодавство про екологічну мережу: Закон України «Про екологічну мережу України» (від 24.06.2004 р.), Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки» (від 21.09.2000 р.), Закон України «Про Генеральну схему планування території України» (від 07.02.2002 р.).

Право власності на об'єкти екомережі. Засоби забезпечення формування, збереження та використання екологічної мережі. Проектування екомережі. Схеми формування екомережі.

Тема 6. Створення та охорона об'єктів екомережі міжнародного значення.

Всеєвропейська екологічна мережа. Головні загальноєвропейські завдання щодо збереження біотичного та ландшафтного різноманіття.

Мережа природних середовищ існування. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі (1979 р.), Смарагдова мережа.

Рамсарська мережа. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (1971 р.).

Мережа біогеоетичних резерватів. Мережа охоронних ландшафтів. Європейська ландшафтна конвенції (Флоренція, 2000 рік).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій												
Тема 1. Міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій.	22	2	2			18	22	1	2			19
Разом за розділом 1	22	2	2			18	22	1	2			19
Розділ 2. Нормативно-правові акти України щодо природоохоронних територій												
Тема 2. Нормативно-правові акти України щодо природоохоронних територій.	22	8	2			12	22	1	0			21
Тема 3. Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення законодавства про ПЗФ.	22	4	4			14	22	1	4			17

Тема 4. Правовий режим природних територій, що особливо охороняються. Управління в галузі використання і охорони територій і об'єктів ПЗФ.	20	2	2			16	20	1	2			17
Разом за розділом 2	64	14	8			42	64	3	6			55
Розділ 3. Законодавство про екологічну мережу України												
Тема 5. Екологічна мережа України	16	4	0			12	16	1				15
Тема 6. Створення та охорона об'єктів екомережі міжнародного значення.	18	4	2			12	18	1				17
Разом за розділом 3	34	8	2			24	34	2				32
Усього годин	120	24	12			84	120	6	8			106

4. Теми практичних та семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Семінар. Аналіз чинних міжнародно-правових договорів України з питань формування і функціонування біосферних резерватів, транскордонних природних територій, що особливо охороняються. Міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій. Порівняльна характеристика категорій природоохоронних територій МСОП та прийнятої в Україні.	2
2.	Тема 2. Нормативно-правові акти України щодо природоохоронних територій. Контроль-кологвіум.	2
3.	Тема 3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.	4
4.	Тема 4. Правовий режим територій та об'єктів ПЗФ України. Рішення задач.	2
5.	Тема 6. Створення та охорона об'єктів екомережі міжнародного значення на підставі норм міжнародного права.	2
Разом		12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.в.	З.в.
1.	Тема 1. Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 р.), Конвенція про біологічне різноманіття (1992 р.), Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (1995 р.).	18	19
2.	Тема 2. ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25.06.1991 р.), «Про природно-заповідний фонд України» (від	12	21

	16.06.1992 р.), «Про тваринний світ» (від 13.12.2001 р.), «Про рослинний світ» (від 09.04.1999 р.), «Про Червону книгу України» (від 07.02.2002 р.), «Про охорону земель» (від 19.06.2003 р.), ЗК України, Лісовий та Водний кодекси України. Постанови Верховної Ради України «Про програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні» (від 22.09.1994 р.), «Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (від 05.03.1998 р.). Указ Президента України № 611/2009 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні». Постанови КМ «Про затвердження концепції збереження біологічного різноманіття України» (від 12.05.97р.), «Про затвердження Положення про Зелену книгу України», «Про затвердження порядку ведення Зеленої книги України» (29.01.97 р.).		
3.	Тема 3. ЗУ „Про природно-заповідний фонд”, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний Кодекс України.	14	17
4.	Тема 4. Правовий режим природних територій, що особливо охороняються. Управління в галузі використання і охорони територій і об’єктів природно-заповідного фонду.	16	17
5.	Тема 5 ЗУ «Про екологічну мережу України» (від 24.06.2004 р.), Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки» (від 21.09.2000 р.), Закон України «Про Генеральну схему планування території України» (від 07.02.2002 р.). Постанови Верховної Ради України «Про програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні» (від 22.09.1994 р.), «Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (від 05.03.1998 р.). Указ Президента України № 611/2009 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні». Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження концепції збереження біологічного різноманіття України» (від 12.05.1997 р.), «Про затвердження Положення про Зелену книгу України» (від р.), «Про затвердження порядку ведення Зеленої книги України» (29.01.1997 р.).	12	15
6.	Тема 6. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (1971 р.), Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі (1979 р.), Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (1979 р.), Конвенція про захист Чорного моря від забруднення (1992 р.), Конвенція про охорону та відтворення транскордонних водостоків та міжнародних озер (1992 р.).	12	17
7.	Разом	84	106

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

7. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни «Правові основи заповідної справи» використовуються

наступні методи контролю: поточний протягом семестру; (контрольних робіт, передбачених навчальним планом; підсумковий семестровий.

Поточний контроль проводиться науково-педагогічним працівником у формі усного опитування або письмового контролю на практичних заняттях та лекціях. Можливо проведення поточного контролю у формі колоквиуму, комп'ютерного тестування.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота									Іспит	Сума
Розділ 1	Розділ 2			Розділ 3		K1	K2	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	10	10	60	40	100
12,5	1,5	12,5	12,0	1	0,5					

T1, T2 ... – теми розділів.

К - Контрольна робота, передбачена навчальним планом.

8.1. Система оцінювання дисципліни «Правові основи заповідної справи».

№	Форма навчальної роботи (лекція/практика)	Бали
1	Лекція №1	0,5
2	Практична робота №1.	6
3	Лекція №2	0,5
4	Лекція №3	0,5
5	Практична робота №2.	6
6	Лекція №4	0,5
7	Лекція №5	0,5
8	Практична робота №3	6
9	Лекція №6	10
10	Практична робота №4	6
11	Лекція №7	0,5
12	Практична робота №5	5
13	Лекція №8	0,5
14	Практична робота №6	6
15	Лекція №9	0,5
16	Лекція №10	0,5
17	Лекція №11	0,5
18	Лекція №12	10

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру, %	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Пейчев К. П. Екологічне право України: конспект лекцій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 188 с.
2. Екологічне право України / за ред. проф. А. П. Гетьмана і М. В. Шульги. - Х. : «Право», 2005. – 380 с.
3. Екологічне право України: академічний курс / за загал. ред. академіка НАН України Ю. С. Шемшученка. - К. : «Юридична думка», 2005. – 848 с.
4. Збірник: Законодавство України про довкілля в двох томах.- Х., Одіссей, 2006.
5. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. - Львів. - 2009. - 203 с.

Допоміжна література

1. Екологічне право України / В. К. Попов, А. П. Гетьман, С. В. Разметаєв та ін.; За ред. В.К. Попов, А.П. Гетьман. — Харків: Право, 2001. — 480 с.
2. Бринчук М. М. Экологическое право (право окружающей среды). — М.: Юрист, 1999. — 688 с.
3. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р.// Відом. Верхов. Ради України. - 1992. - № 34. -Ст. 502.
4. Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні (Заповідники): Затв. Верхов. Радою України 22.09.1994 р. //Голос України. - 1994. - 7 грудня.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: Інструкція: Затв. Міністерством природи 11.05.1994 р. / Інформаційний ресурс zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0112-94.
2. Про порядок встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: 3. Інструкція: Затв. Міністерством охорони навколишнього природного середовища України 11.05.1994 р. . / Інформаційний ресурс zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-08 -
4. Про таксу для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням про природо-заповідний фонд України: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.1995 р. / Інформаційний ресурс zakon.rada.gov.ua/laws/show/239-95-n .
5. Центральна наукова бібліотека ХНУ ім. В.Н.Каразіна. <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>